

Iwona Latkowska

Instytut Historii Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie

Nuklearny gigant czy kolos na glinianych nogach? Wybrane problemy nuklearyzacji Korei Północnej

Streszczenie

Prowadzone przez Kim Dzong Una próby nuklearne budzą coraz większe obawy, zwłaszcza że światowe mocarstwa nie potrafią – i nic nie wskazuje na to, aby im się to udało – wypracować wspólnego stanowiska wobec wydarzeń na Półwyspie. Wielką niewiadomą pozostaje również to, czy północnokoreański dyktator jest jedynie świetnym manipulatorem opinii publicznej, czy jednak prowadzone testy są preludium do większego dzieła. Niemniej jednak nuklearyzacja Korei Północnej stała się poważnym problemem w skali globalnej, a każde z wielkich mocarstw prawdopodobnie ma własny plan, jak tę sytuację wykorzystać. Cel artykułu stanowi próba analizy potencjału nuklearnego Korei Północnej w świetle polityki międzynarodowej i faktycznych możliwości reżimu.

Słowa kluczowe: Korea Północna, reżim, potencjał nuklearny, polityka międzynarodowa, kryzys nuklearny, konflikt

Koniec zimnej wojny teoretycznie położył kres trwającemu prawie 44 lata wyścigowi zbrojeń pomiędzy blokiem wschodnim a zachodnim. Bardzo szybko się jednak okazało, że rozpad układu dwubiegunowego był jedynie katalizatorem w sferze bezpieczeństwa, który stanowił asumpt do wykrystalizowania się nowych zagrożeń¹. Po zakończeniu wielodekadowego okresu napięcia

¹ A. Zasuń, *Psychologiczna istota asymetrii w świetle konfliktów na Bałkanach. Analiza teoretyczna*, [w:] *Asymetryczne Bałkany. Działania asymetryczne, militarne i polityka bezpieczeństwa na Półwyspie Bałkańskim w XX i XXI wieku*, red. D. Gibas-Krzak, Częstochowa 2015, s. 29.

militarnego i politycznego świat musiał się zmierzyć z zagrożeniami, których eskalacja w takim stopniu nigdy wcześniej nie miała miejsca. W trakcie tych niespełna 30. lat od zakończenia tamtych wydarzeń połowa globu zmagala się z konfliktami zbrojnymi (m.in. Afganistan, Pakistan, Libia, Syria, Ukraina) i niekończącymi się – zwłaszcza od ostatnich kilkunastu lat – problemami z terroryzmem (m.in. USA, Moskwa, Bali, Madryt, Londyn, Bombaj, Norwegia, Paryż). Obecnie nieadekwatnie byłoby formułować opinię, że historia zatoczyła koło, jednak z pewnością można stwierdzić, że wyścig zbrojeń trwa nadal, a zmieniło się jedynie jego otoczenie międzynarodowe, uwarunkowania i możliwości technologiczne. Elementami różnicującymi oba okresy stosunków w przestrzeni międzynarodowej są przede wszystkim aktorzy biorący udział w dwudziestopięciowiecznym wyścigu zbrojeń. Chociaż po 1991 r. tylko Korea Północna², wychodząc ze światowego programu o nierozprzestrzenianiu broni jądrowej i stając w jednym rządzie obok takich państw jak Indie, Pakistan i Chiny, zademonstrowała swój sprzeciw wobec obecnego porządku międzynarodowego w kwestiach nuklearnych, to jednak w drugiej dekadzie XXI w. temat ten ponownie na taką skalę stał się żywy w politycznym dyskursie dotyczącym „nuklearnych” mocarstw. Ponadto pozostaje nadal otwarta kwestia Japonii, państwa z „atomową” przeszłością, która od 1967 r. wyznaje trzy zasady: nieposiadania, nieprodukowania i nieumieszczania na terytorium kraju broni jądrowej. Jednak w obliczu trwającego kryzysu w regionie coraz częściej podejmuje się debatę czy zwłaszcza ta ostatnia zasada nie powinna zostać zmieniona. Wydaje się, że osobnym problemem, który pomimo upływu czasu (od końca lat 60. XX w.) ma wiele niewiadomych, jest dysponowanie przez Izrael arsenałem nuklearnym, czego jednak otwarcie nigdy nie potwierdził. Pomimo że państwa będące w posiadaniu głowic jądrowych ponoszą miliardowe wydatki na modernizację broni jądrowej, a nawet jej redukcję, to jednak żadne z nich nie ma zamiaru z niej zrezygnować. Najpoważniejsze na podwórku polityki nuklearnej wydają się stosunki Korei Północnej ze Stanami Zjednoczonymi, Rosją, Japonią oraz Chinami, które sporadycznie występują w roli mediatora. Nie oznacza to jednak, że autorka tekstu nie zauważa pozostałych graczy tego konfliktu, jednak ich działania nie będą tu przedmiotem głównych rozważań. W tekście skupiono się przede wszystkim na rolach najbardziej istotnych aktorów nuklearnego konfliktu, czyli obu Korei, Chin, Stanów Zjednoczonych oraz w niewielkim stopniu Japonii i Rosji.

Na arenie międzynarodowej „państwo dwóch państw” okupowane przez Japonię od 1910 r. zaprzętało głowy mocarstw koalicji antyhitlerowskiej już w czasie trwania II wojny światowej. Proces „wyzwalania” Korei trwał kilka lat, najpierw poprzez propozycję Roosevelta w 1943 r., a następnie kairskie decyzje o powiernictwie dla tego państwa w celu przygotowania go do

² KRLD z układu o nierozprzestrzenianiu broni jądrowej wystąpiła w 2003 r.

odzyskania niepodległości. W wyniku kapitulacji Japonii w sierpniu 1945 r. i „tymczasowego” podziału wzdłuż 38. równoleżnika zawarto sojusz mający usprawnić przyjęcie kapitulacji od wojsk japońskich przez ZSRR i USA, który ostatecznie doprowadził do trwającego po dzień dzisiejszy rozdzielania³. W rzeczywistości niekorzystne położenie Korei było wynikiem zachłanności zarówno ze strony ZSRR, jak i USA, które w ten sposób „dyplomatycznie” walczyły o wpływy w tamtym rejonie. Decyzja o tymczasowym podziale przeistoczyła się w tworzenie dwóch różnych systemów: północnego (zgodnie z reżimem komunistycznym) i południowego (według konserwatywnych i liberalno-demokratycznych wzorów). Warto jednak zaznaczyć, że formalnie Japonia zrzekła się zwierzchnictwa nad Koreą dopiero w 1951 r., zatem do tego momentu Stany Zjednoczone i Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich okupowały, niezależnie od tego, co się często powtarza, koreańskie terytorium Japonii⁴. Bezprawne wydarzenia, w tym przeprowadzane reformy w lutym 1946 r., a następnie separatystyczne wybory do komitetów ludowych w północnej części Korei, doprowadziły do utworzenia Zgromadzenia Ludowego Korei Północnej jako tymczasowego organu ustawodawczego, co ostatecznie przypieczętowało podział półwyspu. 25 czerwca 1950 r. w wyniku inwazji Korei Północnej na Koreę Południową rozpoczęto trwającą trzy lata wojnę. 27 lipca 1953 r. zawarto porozumienie o rozejmie, co jednak nie oznaczało rozwiązania problemu. Trwający konflikt koreańsko-koreański urzeczywistnił USA skutki i rozmiary ewentualnego ustępowania i okazywania słabości wobec ZSRR. Zmiany nie nastąpiły nawet po zimnej wojnie, choć po zjednoczeniu Niemiec na arenie międzynarodowej spekulowano o takiej ewentualności. Granica dzieląca obie Koree do dziś stanowi najbardziej zmilitaryzowany obszar na świecie⁵. Eskalacja wydarzeń, która ma miejsce w drugiej dekadzie XXI w. jest bez wątpienia pokłosiem ostatnich 65 lat. Zdumiewający okazuje się fakt, że kilkadziesiąt lat temu gen. Dwight Eisenhower ogłosił w swojej kampanii wyborczej, że aby zakończyć impas na Półwyspie Koreańskim, konieczne może być użycie przez USA broni jądrowej⁶. Tym razem, choć może niebezpośrednio, większość działań w zapalnym regionie skłania do przypuszczeń, że bliżej decyzji użycia broni jądrowej wydaje się jednak Korea Północna.

Problem Korei jest na tyle krytyczny, że stanowi poważne zagrożenie dla całego regionu, a także reszty świata. Na taki stan wpływają trzy fakty: próba zjednoczenia przez Koreę Północną półwyspu przy użyciu siły, produkcja

³ E. Haliżak, *Regionalny kompleks bezpieczeństwa Azji Północno-Wschodniej*, „Żurawia Papers” 2004, z. 3, s. 34–35.

⁴ K. Czubochoa, *Prawno międzynarodowy status tzw. „Państw podzielonych” (Wietnam, Korea)*, „Saeculum Christianum: Pismo Historyczno-Społeczne” 2002, nr 9/1, s. 223.

⁵ M. Kaczmarek, *Bezpieczeństwo Azji Wschodniej i Pacyfiku*, [w:] *Bezpieczeństwo międzynarodowe po zimnej wojnie*, red. R. Zięba, Warszawa 2008, s. 400.

⁶ W.J. Dziak, *Korea pokój czy wojna?*, Warszawa 2003, s. 120.

i eksport raket balistycznych oraz ambicje zdobycia przez Pjongjang (dawny Phenian) broni nuklearnej⁷. Aktualnie ambicje posiadania zostały zastąpione wywarciem wpływu na reszcie świata, żeby ta zaakceptowała jej „nowy” mocarstwowy status. Zasadne wydaje się podkreślenie, że sytuację zaognia dodatkowo sposób, w jakim Kim Dzong Un prowadzi politykę ekonomiczną. Jest ona realizowana kosztem głodujących obywateli na rzecz intensywnego rozwoju potencjału militarnego, tj. liczby żołnierzy, wielkości floty podwodnej, liczby pocisków balistycznych czy broni masowego rażenia⁸, co czyni Koreę jedną z największych potęg militarnych⁹.

Koreańska Republika Ludowo-Demokratyczna [dalej: KRLD] w latach 90. zapowiedziała rozwiązanie (natomiast w 2003 r. wypowiedziała) układu o nierozprzestrzenianiu broni jądrowej (NPT Non-Proliferation Treaty)¹⁰. Następnym jej krokiem było prowadzenie testów raket balistycznych średniego zasięgu („No-dong” do 1300 km). W 1998 r. wystrzelona rakietą osiągnęła jeszcze większą odległość. Trzy lata później niezależne ośrodki potwierdziły prowadzone przez KRLD próby broni atomowej (lub urządzenia atomowego). Kolejnym krytycznym momentem stosunków Korei Północnej z pozostałymi państwami regionu był 2002 r. Administracja George’a Busha zaliczyła Koreę Północną do państw „osi zła” (ang. *axis of evil*), czyli takich, które zagrażają bezpieczeństwu międzynarodowemu, co było konsekwencją rozwijania przez Koreę Północną tajnego programu nuklearnego¹¹.

Geograficznie zarówno Korea Północna, jak i Chiny [dalej: ChRL], obok Rosji, Japonii, Korei Południowej, Tajwanu i Mongolii, to państwa zaliczane do subregionu Azji Północno-Wschodniej. Relacje w tym obszarze świata zostały przez ich członków ściśle określone i powiązane są ze sobą stosunkami ekonomicznymi i politycznymi. Ze względu na duże zainteresowanie, a także ścieranie się w tym regionie interesów takich mocarstw, jak Stany Zjednoczone, ChRL, Japonia czy Rosja, lansuje się teorię o przesuwaniu w tamtym kierunku środka ciężkości współczesnych stosunków międzynarodowych¹².

⁷ M. Kaczmarek, *Bezpieczeństwo Azji Wschodniej...*, s. 401.

⁸ A. Scobell, J.M. Sanford, *North Korea's Military Threat: Pyongyang's Conventional Forces, Weapons of Mass Destruction, and Ballistic Missiles*, 2007, s. 5–7.

⁹ Chociaż przedstawienie Kim Dzong Una jako przywódcy to temat na osobny artykuł, to jednak warto zauważyć, zwłaszcza na podstawie informacji, które mimo wszystko docierają z tego najbardziej objętego tajemnicą zakątka świata, że jego władza podobnie jak poprzedników w dużym stopniu wpisuje się w freudowską koncepcję ojca despoty, który oprócz respektu wzbudza przede wszystkim nienawiść i strach. Natomiast o władzy, realizacji egoistycznych motywów i dochodzenia do celu decydować mają siła i przemoc. Więcej: A. Zasuń, *Archetypy władzy i przywództwa*, „Res Polticae” 2009, t. 3, s. 65–66.

¹⁰ Od 2002 r. KRLD oficjalnie łamie porozumienie z 1994 r., które zobowiązywało ją do rezygnacji z dążenia do posiadania własnej broni jądrowej.

¹¹ G. Strnad, *Rozmowy sześciop stronne – dyplomatyczne wyzwanie wobec problemu denuklearyzacji Półwyspu Koreańskiego*, „Przegląd Strategiczny” 2014, nr 7, s. 296.

¹² B. Bojarczyk et al., *Region i regionalizm w stosunkach międzynarodowych*, [w:] *Międzynarodowe stosunki polityczne*, red. M. Pietras, Lublin 2007, s. 259.

Na lidera subregionu niewątpliwie, poprzez znaczny w ostatnich dekadach wzrost gospodarczy, wyrasta ChRL, która swoją pozycję zaznacza także poza regionem. Co ważne, region ze względu m.in. na podział Korei czy zagrożenia wynikające z jego nuklearyzacji ma istotne znaczenie w kwestiach bezpieczeństwa międzynarodowego.

Poważnym zagrożeniem militarnym, jakie upatrują Chiny na Półwyspie Koreańskim, jest ewentualny konflikt pomiędzy obydwoma państwami Korei. Ponadto nawet ugodowe rozwiązanie obustronnego sporu o program nuklearny nadal pozostawia otwartą kwestię zjednoczenia tych państw. Ewentualne zjednoczenie nie będzie decyzją jednego państwa, ze względu na wielość interesów w tamtym regionie, decydować będą o tym Stany Zjednoczone i Japonia z jednej strony oraz Chiny i Rosja z drugiej¹³.

W 2013 r. eksperci szacowali, że KRLD jest w posiadaniu od 30 do 50 kilogramów plutonu, co wystarczyłoby do wypełnienia blisko 12 sztuk broni jądrowej¹⁴. W porównaniu z 1994 r., kiedy to Międzynarodowa Agencja Broni Atomowej dostrzegła nieprawidłowości w podanych przez KRLD szacunkach wydobycia plutonu, liczba ta wzrosła co najmniej pięciokrotnie¹⁵. Taki stan jednoznacznie wskazuje, że Korea Północna jest zupełnie bezkarna w działaniach, które podejmuje.

ChRL jako druga gospodarka świata, mająca olbrzymi potencjał nuklearny, a przy tym dwumilionową, wciąż udoskonalaną armię, występuje często pomiędzy Koreą Północną a Stanami Zjednoczonym w roli negocjatora. Zwłaszcza w ostatnich latach (2016–2017) Pekin nie zawsze podzielał zdanie bliskiego sąsiada. Od 2006 r. do 9 września 2016 r. niepokorny sąsiad Chin przeprowadził w sumie pięć testów nuklearnych. Dopiero jednak ten przeprowadzony w 2013 r. miał mieć decydujący wpływ na zmianę postawy Chin wobec KRLD. Wydarzenia zbiegły się ze zmianami władz w chińskim rządzie, które miały miejsce od 5 do 17 marca 2013 r. Reformy wewnętrzne miały mieć znaczny wpływ na postawę rządu wobec poczynań Korei Północnej¹⁶, która jednak zamierzała się im przeciwstawić. 8 marca tego samego roku Rada Bezpieczeństwa ONZ przegłosowała nałożenie sankcji na KRLD za przeprowadzenie trzeciej próby jądrowej, a Chiny po raz pierwszy wzięły udział w redagowaniu dokumentu, tym samym zrywając z dotych-

¹³ E. Haliżak, *Polityka i strategia Chin w kształtowaniu międzynarodowego bezpieczeństwa*, „Żurawia Papers” 2007, z. 10, s. 88.

¹⁴ *North Korea's Nuclear Weapons: Technical Issues*, „Congressional Research Service” 2013, <https://www.trackingterrorism.org/system/files/chat/N%20Korean%20Nuclear%20Weapons%20Tech%20Issues.pdf> [dostęp: 23.11.2017].

¹⁵ D. Albright, *North Korean Plutonium Production*, „Science&Global Security” 1994, nr 5, s. 63.

¹⁶ Na przewodniczącego ChRL wybrano Xi Jinpinga, na premiera Li Keqiangą; J. Szczudlik-Tatar, *Zakończenie procesu zmiany władzy w Chinach*, „Polski Instytut Spraw Międzynarodowych” 2013, nr 29, s. 1; https://www.pism.pl/files/?id_plik=13190 [dostęp: 17.11.2017].

czasowym zwyczajem obrony Korei Północnej¹⁷. Na pogorszenie stosunków miały wpływ również inne decyzje, w tym spadek transferów osobowych pomiędzy oboma państwami oraz nakładanie kar na chińskie łodzie rybackie¹⁸. Następne miesiące obfitowały w kolejne niekorzystne decyzje dla Korei Północnej. Chińskie ministerstwo handlu od 15 sierpnia 2017 r. zakazało importu do KRLD takich surowców, jak żelazo, ołów, rudy żelaza czy węgiel oraz owoce morza. Postępowanie to było wynikiem zastosowania się do rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ nakładających sankcję na reżim Pjongjangu za przeprowadzenie próby międzykontynentalną rakieta balistyczną¹⁹. Odcięcie Koreańczyków od obcej waluty miało osłabić finansowanie jej nuklearnych ambicji. Jednak zanim doszło do zdecydowanej reakcji Pekinu, ostatnie dwie dekady świadczyły o dyplomatycznym wsparciu sąsiada. Powody takiego postępowania wydają się jak najbardziej zrozumiałe, zwłaszcza z ekonomicznego punktu widzenia Chin oraz dominującej roli w regionie. W latach 2000–2009 chiński eksport do Korei Północnej wzrósł sześciokrotnie! Chwilowe starty zostały odnotowane w 2008 r., kiedy ONZ nałożyło sankcję po przeprowadzonym teście nuklearnym. Jednak w dalszym okresie, aż do 2010 r., ponownie odnotowywano przychody²⁰.

W październiku 2017 r. Państwo Środka bez powodzenia próbowało porozumieć się z władzami KRLD. Celem rozmów było przekazanie opinii naukowców z Pekinu o zagrożeniach, które mogą się pojawić w związku z kolejnymi próbami stosowania broni wodorowej. Jak jednak zauważa Prabha Rao z Instytutu Studiów i Analiz Obronnych (IDSA) umiejscowionego w stolicy Indii, za rozwój programów jądrowych i proliferację broni odpowiedzialne są obok Pakistanu przede wszystkim właśnie Chiny²¹. Kontakty obu państw miały wykroczyć daleko poza partnerstwo handlowe, a najlepszym tego przykładem miała być sprawa firmy importującej produkty do Chin Dangong Zhicheng Metallic Material Co, która prawdopodobnie odpowiadała za finansowanie programu zbrojeniowego Korei Północnej. Założone w różnych częściach świata sieci firmy stanowiły idealny sposób na ukrycie niechlubnych transakcji²². Przejawiana przez Chiny postawa wynika z przyjętej retoryki, opartej na

¹⁷ J. Bayer, W.J. Dziak, *Historia polityczna Chin 1839–2014. Kronika najważniejszych wydarzeń*, Warszawa 2015, s. 500.

¹⁸ F. Su., L. Saalman, *China's Engagement of North Korea. Challenges and Opportunities for Europe*, s. 15, <https://www.sipri.org/sites/default/files/Chinas-engagement-North-Korea.pdf> [dostęp: 17.11.2017].

¹⁹ *Chiny ograniczają handel z Koreą Północną*, <http://www.parkiet.com/Gospodarka---Swiat/308149886-Chiny-ogranicza-handel-z-Korea-Polnocna.html> [dostęp: 17.11.2017].

²⁰ B. Gill, *China's North Korea Policy. Assessing Interests and Influences*, Special Report United States Institute of Peace, s. 2; https://www.usip.org/sites/default/files/China's_North_Korea_Policy.pdf [dostęp: 24.11.2017].

²¹ P. Rao, *How North Korea was Armed*, New Delhi 2017, s. 1, https://idsa.in/system/files/issuebrief/IB_North-korea-arms.pdf [dostęp: 27.11.2017].

²² *Ibidem*, s. 6.

przekonaniu, że problem Półwyspu Koreańskiego stanowi bilateralny konflikt Stanów Zjednoczonych, za który mocarstwo to jest również odpowiedzialne poprzez stosowanie wobec niej agresywnej polityki. Ponadto działania Korei mają, w przekonaniu Pekinu, charakter defensywny. Stanowią bowiem obronę przed ewentualnymi działaniami koalicji USA – Japonia – Korea Południowa, a rozmieszczenie na terenie tej ostatniej amerykańskiego systemu THAAD (ang. *Terminal High Altitude Area Defense*)²³, mającego stanowić system antybalistyczny, ma potwierdzać teorię Chin²⁴. W ChRL panuje przekonanie, że Donald Trump prowadzi grę, w którą za wszelką cenę chce ją zaangażować. Udział w niej, a tym samym próba wywarcia przez Chiny wpływu na Kim Dzong Un`e ma utwierdzić resztę świata, że istnieje konieczność interwencji amerykańskich wojsk na Półwyspie Koreańskim²⁵.

Dwa ostatnie lata obfitują w skutki nuklearnego kryzysu i stosowanego reżimu Kim Dzong Una na Półwyspie Koreańskim. Nie będzie zbyt dużą przesadą, jeżeli zwłaszcza 2017 r. uzna się za bezprecedensowy pod względem przeprowadzonych przez KRLD testów pocisków balistycznych i próby termojądrowej. Kim Dzong Un ambitnie dąży do zbudowania stosunkowo małych, a przede wszystkim niezawodnych pocisków, które mają służyć do odstraszenia wroga w postaci Stanów Zjednoczonych. Jednak w tym celu niezbędne są potężne środki na finansowanie badań, które następnie wdrażane są w życie. W tym celu Pjongjang za wszelką cenę stara się ominąć sankcje nakładane przez Radę Bezpieczeństwa ONZ, w czym niewątpliwie starają się pomagać Korei Północnej dwaj mocarstwowi sąsiedzi. We wrześniu 2017 r., przy okazji pochwał dla ONZ za rekordowe sankcje nałożone na Koreę Północną, która stosowała testy z bronią jądrową, zwrócono uwagę, że dzięki zabiegom Rosji i Chin były one, niezależnie od tego, co zostało powiedziane, znacznie mniej dotkliwe²⁶. Hannah Thoburn z Instytutu Hudsona trafnie zauważa, że taka postawa utożsamiania się z Koreą Północną, obok wspólnych interesów ekonomicznych, może być wynikiem znajdowania się w podobnej sytuacji²⁷ – Rosja jest przecież obciążona sankcjami za aneksję Krymu.

²³ THAAD – to system ochrony antyrakietowej, za jego główne przeznaczenie uznano obronę amerykańskich żołnierzy, sił sprzymierzonych skupisk ludności i infrastruktury krytycznej przed pociskami krótkiego i średniego zasięgu. W jego skład wchodzi pięć komponentów: wyrzutnie, pociski, system kontroli ognia, radar oraz sprzęt pomocniczy. *THAAD on the Korean Peninsula*, „Institute for Security & Development Policy”, <http://isd.dp.eu/content/uploads/2016/11/THAAD-Backgrounder-ISDP-2.pdf> [dostęp: 24.11.2017].

²⁴ J. Szczudlik, *Stanowisko Chin wobec kryzysu północnokoreańskiego*, „Polski Instytut Spraw Międzynarodowych” 2017, nr 118, s. 1; https://www.pism.pl/files/?id_plik=23806 [dostęp: 24.11.2017].

²⁵ Ibidem.

²⁶ H. Thoburn, *Why Russia Won't Help more on North Korea*, <https://www.theatlantic.com/international/archive/2017/09/russia-north-korea-putin-kim-nuclear-united-nations-sanctions/539592/> [dostęp: 15.09.2017].

²⁷ Ibidem.

Według oficjalnej wersji Korei Północnej działania związane z rozwojem programu nuklearnego są niezbędnym źródłem odstrasającym nieprzyjaciela, tzn. Stany Zjednoczone, w celu przetrwania i zachowania suwerenności²⁸. Właściwie polityka każdego prezydenta USA w ostatnim dwudziestolecu, w mniejszym bądź większym stopniu, zabiegała o dwustronne stosunki, zwłaszcza z przerażeniem obserwując nuklearne poczynania niepokornych Koreańczyków.

Napięte stosunki, które mają miejsce na Półwyspie Koreańskim, przerodziły się w konflikt o charakterze nierozwiązywalnym. Aby można mówić o takim typie konfliktu, muszą zaistnieć pewne specyficzne warunki. Przede wszystkim sytuacja Korei Północnej jest raczej niepowtarzalna, niemożliwa jest również jej unifikacja, na co wpływ mają jej mozaikowe uwarunkowania. Składają się na nie przede wszystkim: specyficzne położenie państwa, które od północy graniczy z takim mocarstwami, jak Chiny, od północnego-wschodu z Rosją, a od południa z Republiką Korei, komunistyczny ustrój społeczno-gospodarczy, historia, nieobliczalna dyktatura „dynastii Kimów” czy dążenia do otrzymania statusu „mocarstwa atomowego”. Wszystkie te czynniki tworzą swoisty galimatias interesów i konfliktów. Z drugiej strony tego konfliktu znajdują się Stany Zjednoczone (i 191 państw ONZ – bez Korei Północnej) uznające się za „strażnika pokoju”, z federalnym ustrojem, olbrzymią powierzchnią, liberalnymi zasadami gospodarki, demokracją, prawami obywatelskimi i powszechnie znanym *American Dream*. Żeby można było mówić o konflikcie nierozwiązywalnym, jego cechy muszą się zsumować, ponadto, jak zauważa Daniel Bar-Tal, nawet w obrębie omawianego typu, konflikty różnią się intensywnością²⁹. Nie inaczej jest w odniesieniu do konfliktu koreańskiego. W tym przypadku jednak, ze względu na jego specyfikę (a w szczególności wymiar globalny), warto zastanowić się nad innym podejściem. Z jednej strony w konflikcie między Koreą Północną a USA współwystępują cechy składające się na konflikt nierozwiązywalny, ale z drugiej można je także zaobserwować poza granicami i interesem tych głównych aktorów, w państwach nierzadko pośrednio w niego zaangażowanych. W przekonaniu autorki świadczy to o tym, że konflikt ma ponadto charakter rozlany, jednak w szerszym znaczeniu, niż zazwyczaj przyjmuje się dla tego pojęcia. Jest to nie tylko rodzaj konfliktu, którego cel stanowi zablokowanie dążeń i zniszczenie przeciwnika poprzez zadanie szkód czy cierpień³⁰, ważne są również jego wymiar i przestrzeń, to znaczy, że jego intensywność i cha-

²⁸ *Military and Security Developments Involving the Democratic People's Republic of Korea. Report to Congress*, b.m.w. 2015, s. 6.

²⁹ D. Bar-Tal, *Podstawy kulturowe i dynamika nierozwiązywalnych konfliktów: podejście socjopsychologiczne*, „Psychologia Społeczna” 2013, nr 1 (24), t. 8, s. 8.

³⁰ J. Reykowski, *Konflikty polityczne*, [w:] *Podstawy psychologii politycznej*, red. K. Skarżyńska, Poznań 2002, s. 210.

rakter przyjmuje postać wielonarodową, a nawet globalną, i przekłada się na innych aktorów stosunków międzynarodowych.

Jak już wspomniano, każdy z wymienionych warunków znajduje potwierdzenie w konflikcie, którego głównym aktorem jest Korea Północna. Północnokoreańskie nieporozumienia to prawie 70 lat, przerywanych krótkimi okresami spokoju, tarć związanych z różnorodnymi aspektami, jednak na pierwszym planie pozostaje kwestia nuklearyzacji Półwyspu, co niewątpliwie świadczy o **przewlekłości** konfliktu. Świadczy również o tym, że konflikt jest postrzegany jako **nierozstrzygalny**. Chociaż scenariusze rozwiązania konfliktu wydają się banalnie proste (Korea Północna rezygnuje z broni jądrowej lub Stany Zjednoczone godzą się z posiadaniem jej przez to państwo), to jednak żeby taka możliwość mogła zaistnieć, wymagany jest kompromis. Niestety, żadne z państw nie dostrzega takiej możliwości, uważając, że rezygnacja chociażby z części postawionych warunków będzie wiązała się z poważnym podważeniem bezpieczeństwa własnego kraju i jego wiarygodności, co potwierdza zarazem **totalny** charakter konfliktu. Cele Stanów Zjednoczonych i KRLD są zupełnie ze sobą sprzeczne, nie jest pewne, jak długo taki stan rzeczy potrwa. Jednak na chwilę obecną Korea Północna, pomimo stosowania wobec niej sankcji gospodarczych, które w znacznej mierze ograniczają zdolności finansowania jej zamierzeń nuklearnych, nie zamierza z nich rezygnować, co udowadnia kolejnymi testami broni. Nie inaczej wygląda to w przypadku USA, które nie zamierzają wyrazić zgody – na razie przy użyciu politycznych nacisków – na kontynuowanie testów broni jądrowej przez KRLD. Postępowanie obu państw jednoznacznie wskazuje, że „zwycięstwo”, w tej mogącej się fatalnie skończyć sytuacji należy tylko do jednej ze stron, druga natomiast musi się liczyć z poniesieniem porażki (**gra o sumie zerowej**). Pomimo ukrywania przez koreański rząd wydarzeń na terytorium Korei nie jest tajemnicą, że już wojna prowadzona w latach 1950–1953, pod względem proporcjonalnym do liczby ludności przebywającej na tamtych terenach, była w skali ofiar śmiertelnych, najbardziej krwawą w historii³¹. Począwszy od lat 90. poprzedniego wieku, ludność koreańska cierpi z powodu chronicznego niedoboru żywności i chociaż nie jest to bezpośredni wynik konfliktu, stanowi jego tragiczną w skutkach pośrednią konsekwencją. Dzięki wysiłkom międzynarodowym próbowano oraz nadal podejmuje się te próby dostarczać pomoc humanitarną koreańskiej ludności, zwłaszcza poprzez organizacje pozarządowe, co pozwala przynajmniej częściowo pominąć reżim Korei Północnej. W 2006 r., po przeprowadzeniu pierwszej próby broni jądrowej, Rada Bezpieczeństwa ONZ zdecydowała o wprowadzeniu rezolucji nr 1718 wobec Korei Północnej, nakładając na nią sankcje gospodarcze, polityczne i zbrojeniowe³². Rok później, pomimo tych sankcji, zdecydowano o kontynuowaniu rozmów sześciostron-

³¹ E.H. Shin, *Effects of the Korean War on Social Structures of the Republic of Korea*, „International Journal of Korean Studies” 2001, nr 5, s. 133.

³² G. Strnad, *Rozmowy sześciostronne...*, s. 298.

nych³³, w zamian za pomoc gospodarczą Korea Północna zobowiązała się do zaprzestania prac nad programem nuklearnym. W 2008 r. Stany Zjednoczone zdecydowały się na wznowienie dostaw żywności, jednak już w następnym roku Pjongjang odmówił dalszej pomocy i rozkazał opuścić kraj pracownikom organizacji pozarządowych, skazując tym ludność na głód³⁴. Odsuwając bardzo ważną kwestię strat w ludziach na terenie kraju, nie sposób pominąć ofiar na granicy obu Korei. W sierpniu 2015 r. dwóch żołnierzy z Korei Południowej podczas patrolowania swojej części strefy zdemilitaryzowanej zostało rannych w wyniku wybuchu miny³⁵. Wprost o sytuacji w Korei Północnej wyraził swoje zdanie w 2014 r. (w grudniu 2016 r. nie odnotowano żadnej poprawy w przestrzeganiu praw człowieka)³⁶, w oświadczeniu dla Rady Bezpieczeństwa w sprawie sytuacji w KRLD, ówczesny sekretarz generalny ONZ ds. praw człowieka Ivan Simonovic:

Rzadko zdarza się, aby uwagę Rady wzbudził tak szeroki zakres międzynarodowych przestępstw. Dokumentuje on system totalitarny, który w sposób brutalny odmawia prawa do wolności myśli, sumienia i religii, a także prawa do wolności opinii, wypowiedzi, informacji i stowarzyszania się. [...] Rząd Korei Północnej odmawiał prawa do żywności, aby kontrolować i przymuszać swoich obywateli. Działania podejmowane przez urzędników spowodowały śmierć setek tysięcy ludzi, według Komisji, szczególnie podczas głodu w latach 90. – co spowodowało trwałe fizyczne i psychiczne obrażenia ocalałych³⁷.

Komisja Śledcza podkreśliła również, że ukierunkowanie całej swojej polityki na kwestie wojskowe i priorytet nuklearny zostało przypłacone prawami ekonomicznymi i społecznymi, a także życiem i dobrobytem mieszkańców Korei³⁸. Niewątpliwie powyższe niepodważalnie świadczy o **brutalności** i zarazem **centralnym** charakterze trwającego konfliktu, w którym powszechnie

³³ Współpraca pomiędzy USA, Chinami, Japonią, Rosją i obydwoma Koreami mająca na celu przede wszystkim denuklearyzację Półwyspu Koreańskiego; M. Grabowski, *Wiek Pacyfiku – polityka Stanów Zjednoczonych wobec regionu Azji i Pacyfiku po roku 1989*, Kraków 2012, s. 155.

³⁴ U. Vyas, *Humanitarian Implications of the North Korea Nuclear Weapons Crisis*, [w:] *The North Korea Crisis and Regional Responses*, Honolulu 2015, s. 41.

³⁵ M. Mullen, S. Numm, A. Mount, *A Sharper Choice on North Korea. Engaging China for a Stable Northeast Asia*, s. 12 [dostęp: 19.11.2017].

³⁶ Briefing to the Security Council on the situation in the Democratic People's Republic of Korea by Andrew Gilmour, Assistant Secretary General for Human Rights, New York, 9 December 2016; <http://www.lan.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=21011&LangID=E> [dostęp: 19.11.2017].

³⁷ *Statement to the Security Council on the Situation in the Democratic People's Republic of Korea*, by Ivan Simonovic, Assistant Secretary-General for Human Rights, <http://www.lan.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=15448&LangID=E> [dostęp: 12.11.2017].

³⁸ Ibidem.

stosowana jest przemoc fizyczna i pozbawianie życia zarówno żołnierzy, jak i osób cywilnych. W konflikt zaangażowane jest całe społeczeństwo, któremu codzienna walka o przetrwanie nie pozwala o nim zapomnieć. Każdy konflikt zbrojny czy wojna napędza gospodarkę, nie inaczej jest w tym przypadku. Paradoksalnie na zatargach pomiędzy przede wszystkim Stanami Zjednoczonymi a Koreą Północną najwięcej korzystają finansowo... Stany Zjednoczone. Strach przed zbrojącą się KRLD udziela się innym państwom, przede wszystkim tym znajdującym się w regionie, które na wypadek zagrożenia są zmuszone ponieść koszty związane z zabezpieczeniem logistycznym wojsk, co wymaga **rozległych inwestycji**. Jak wynika z raportu przygotowanego przez Sztokholmski Międzynarodowy Instytut Badań nad Pokojem (SIPRI), największym importerem broni do Japonii w latach 2012–2016 były Stany Zjednoczone³⁹. Analogicznie sytuacja wyglądała w przypadku Korei Południowej i Tajwanu⁴⁰.

Sytuacja w subregionie Azji Północno-Wschodniej stanowi wynik działań podejmowanych nie tylko przez Chiny oraz ZSRR (obecnie jego sukcesor Federacja Rosyjska⁴¹) jako najbliższych sąsiadów, ale także Stany Zjednoczone i – co najważniejsze – decydentów ONZ. Przedstawiony zaledwie w zarysie złożony kontekst stosunków chińsko-koreańskich nie jest efektem przypadku. Pekin doskonale zdaje sobie sprawę z konsekwencji utraty ekonomicznego potencjału, jakim dysponuje Półwysep Koreański, oraz dominacji w regionie, co powstrzymuje go przed gwałtownymi decyzjami, nawet jeżeli nie zawsze są one zgodne z retoryką Zachodu. Działania Pekinu sugerujące poparcie dla rządów Kim Dzong Una mają też co najmniej dwa inne powody. Po pierwsze, upadek reżimu dyktatora mógłby otworzyć drzwi dla milionów obywateli Korei Północnej, którzy w pierwszej kolejności napłynęliby do Chin, co stanowiłoby poważne obciążenie dla kraju. Po drugie, istniejąca Korea Północna stanowi swoisty bufor w regionie powstrzymujący siły USA⁴². Pomimo tych obaw chińska dyplomacja nierzadko próbuje powstrzymać porywczego „sąsiada” (zwłaszcza w drugiej połowie 2017 r.), co świadczyć może o dezaprobowaniu chińskiego mocarstwa wobec rozwoju sytuacji na Półwyspie Koreańskim. Stanowi ona zagrożenie również dla bezpieczeństwa narodowego Chin. Istnieje również prawdopodobieństwo, że na postawę Państwa Środka ponownie mogła wpłynąć ekonomia, która nierzadko jest czynnikiem decydującym. Chiny jako największy eksporter, ale również jeden z dominujących

³⁹ A. Fleurant, P.D. Wezman, S.T. Wezman, N. Tian, *Trends in International Arms Transfers, 2016*, SIPRI, 2017, s. 6, <https://www.sipri.org/sites/default/files/Trends-in-international-arms-transfers-2016.pdf> [dostęp: 12.11.2017].

⁴⁰ Ibidem.

⁴¹ Choć co do statusu supermocarstwowości tego ostatniego istnieją duże rozbieżności, zwłaszcza po zakończeniu zimnowojennego okresu, to jednak pod względem geograficznym oraz zasobów nuklearnych niewątpliwie zasługuje ono na to miano.

⁴² M. Mullen, S. Numm, A. Mount, *A Sharper Choice...*, s. 15.

importerów na świecie, realnie przekalkulowały swoje interesy w stosunku do Korei Północnej i reszty świata, zwłaszcza planując różne drogi dla chińskiego Nowego Jedwabnego Szlaku.

Wiele wskazuje na to, że Korea Północna nie zaprzestanie dalszych testów nuklearnych i będzie stanowić główne zagrożenie w regionie Azji i Pacyfiku. Olbrzymią rolę w tym konflikcie ma do odegrania przede wszystkim sześć państw, uczestników tzw. rozmów sześciostronnych. Najważniejszym zadaniem, którym wydaje się, że powinny zająć się państwa będące w koalicji przeciwko KRLD, jest przede wszystkim ograniczenie do minimum dostępu Pjongjangu do kluczowych materiałów oraz technologii. Zadanie to jednak da się wykonać jedynie przy współpracy najważniejszych graczy międzynarodowych, co, jak się okazuje, nie jest wcale prostym zadaniem, zwłaszcza jeżeli w grę wchodzi własne korzyści ekonomiczne. Innym, bardziej humanitarnym celem, jednak mającym olbrzymie znaczenie strategiczne, powinno być zbliżenie się do „zamkniętej” ludności koreańskiej, której świadomość o świecie poza Koreą Północną jest znikoma bądź żadna. Dotarcie do niej, a następnie uświadomienie, jest procesem długotrwałym, ale mogącym w przyszłości przynieść pożądane korzyści. Ze względu na nieobliczalność polityki Kim Dzong Una wszystkie teorie muszą pozostać w strefie domysłów. Wiele jednak wskazuje, że jeżeli Korea Północna nie zostanie przyparta do muru, to nie odważy się użyć broni jądrowej jako pierwsza. Nakładanie nowych sankcji na razie nie zdaje egzaminu, upadek reżimu KRLD również wydaje się mało prawdopodobny, co świadczy o coraz trudniejszych wyborach przede wszystkim dla Stanów Zjednoczonych. Kolejne testy jądrowe Pjongjangu coraz bardziej utwierdzają mocarstwowych decydentów oraz opinię publiczną, że jest on w posiadaniu pełnowartościowej broni atomowej. W tym przypadku walka Stanów Zjednoczonych, choć słuszna, może się okazać bezcelowa, bo chcąc uniknąć nuklearnej wojny, będzie zmuszona do zaakceptowania niewygodnej prawdy o „atomowym” statusie Korei Północnej. Warto jednak zaznaczyć, że problem nuklearyzacji Korei Północnej nie jest wcale nowy, a o gwałceniu przez nią prawa NPT Międzynarodowa Agencja Energii Atomowej informowała już w 1993 r.⁴³ Natomiast w 2003 r. m.in. Curt Gasteyger pisał o nieskuteczności sankcji wobec niej i tym samym tworzeniu przez dwa największe atomowe mocarstwa precedensu, polegającego na zachęcaniu „członkostwem w nuklearnym klubie”⁴⁴.

⁴³ S.E. Miller, *Triumf Sceptycyzmu: kontrola zbrojeń w polityce administracji Prezydenta Busha*, tłum. H.K. Pać, [w:] *Bezpieczeństwo międzynarodowe czasu przemian. Zagrożenia – Koncepcje – Instytucje*, red. R. Kuźniar, Z. Lachowski, Warszawa 2003, s. 23.

⁴⁴ C. Gasteyger, *Nowe i star rubieże bezpieczeństwa międzynarodowego*, tłum. A. Piątkowska, [w:] *Bezpieczeństwo międzynarodowe...*, s. 266.

Bibliografia

Monografie, rozdziały, artykuły

- Albright D., *North Korean Plutonium Production*, „Science & Global Security” 1994, nr 5. Bar-Tal D., *Podstawy kulturowe i dynamika nierozwiązywalnych konfliktów: podejście socjopsychologiczne*, „Psychologia Społeczna” 2013, nr 1 (24) t. 8.
- Bayer J., Dziak W.J., *Historia polityczna Chin 1839–2014. Kronika najważniejszych wydarzeń*, Warszawa 2015.
- Bojarczyk B. et al., *Region i regionalizm w stosunkach międzynarodowych*, [w:] *Międzynarodowe stosunki polityczne*, red. M. Pietraś, Lublin 2007.
- Czubocha K., *Prawno międzynarodowy status tzw. „Państw podzielonych” (Wietnam, Korea)*, „Saeculum Christianum: pismo historyczno-społeczne” 2002, nr 9/1.
- Dziak W.J., *Korea pokój czy wojna?*, Warszawa 2003.
- Gasteyger C., *Nowe i star rubieże bezpieczeństwa międzynarodowego*, tłum. A. Piątkowska, [w:] *Bezpieczeństwo międzynarodowe czasu przemian. Zagrożenia – Koncepcje – Instytucje*, red. R. Kuźniar, Z. Lachowski, Warszawa 2003.
- Grabowski M., *Wiek Pacyfiku – polityka Stanów Zjednoczonych wobec regionu Azji i Pacyfiku po roku 1989*, Kraków 2012.
- Haliżak E., *Polityka i strategia Chin w kształtowaniu międzynarodowego bezpieczeństwa*, „Żurawia Papers” 2007, z. 10,.
- Haliżak E., *Regionalny kompleks bezpieczeństwa Azji Północno-Wschodniej*, „Żurawia Papers” 2004, z. 3,.
- Kaczmarek M., *Bezpieczeństwo Azji Wschodniej i Pacyfiku*, [w:] *Bezpieczeństwo międzynarodowe po zimnej wojnie*, red. R. Zięba, Warszawa 2008.
- Miller S.E., *Triumf Sceptycyzmu: kontrola zbrojeń w polityce administracji Prezydenta Busha*, tłum. H.K. Pać, [w:] *Bezpieczeństwo międzynarodowe czasu przemian. Zagrożenia – Koncepcje – Instytucje*, red. R. Kuźniar, Z. Lachowski, Warszawa 2003.
- Reykowski J., *Konflikty polityczne*, [w:] *Podstawy psychologii politycznej*, red. K. Skarżyńska, Poznań 2002.
- Scobell A., Sanford J.M., *North Korea's Military Theatre: Pyongyang's Conventional Forces, Weapons of Mass Destruction, and Ballistic Missiles*, 2007.
- Shin E.H., *Effects of the Korean War on Social Structures of the Republic of Korea*, „International Journal of Korean Studies” 2001, nr 5.
- Strnad G., *Rozmowy sześciop stronne – dyplomatyczne wyzwanie wobec problemu denuklearyzacji Półwyspu Koreańskiego*, „Przegląd Strategiczny” 2014, nr 7.

- Vyas U., *Humanitarian Implications of the North Korea Nuclear Weapons Crisis*, [w:] *The North Korea Crisis and Regional Responses*, Honolulu 2015.
- Zasuń A., *Archetypy władzy i przywództwa*, „Res Polticae” 2009, t. 3.
- Zasuń A., *Psychologiczna istota asymetrii w świetle konfliktów na Bałkanach. Analiza teoretyczna*, [w:] *Asymetryczne Bałkany. Działania asymetryczne, militarne i polityka bezpieczeństwa na Półwyspie Bałkańskim w XX i XXI wieku*, red. D. Gibas-Krzak, Częstochowa 2015.

Raporty:

- Fleurant A., Wezman P. D., Wezman S. T., Tian N., *Trends in International Arms Transfers, 2016*, <https://www.sipri.org/sites/default/files/Trends-in-international-arms-transfers-2016.pdf>.
- Gill B., *China's North Korea Policy. Assessing Interests and Influences*, Special Report United States Institute of Peace, https://www.usip.org/sites/default/files/China's_North_Korea_Policy.pdf.
- Military and Security Developments Involving the Democratic People's Republic of Korea. Report to Congress*, 2015, https://www.defense.gov/Portals/1/Documents/pubs/Military_and_Security_Developments_Involving_the_Democratic_Peoples_Republic_of_Korea_2015.PDF
- Mullen M., Numm S., Mount A., *A Sharper Choice on North Korea. Engaging China for a Stable Northeast Asia*, https://www.cfr.org/sites/default/files/pdf/2016/09/TFR74_North%20Korea.pdf.
- North Korea's Nuclear Weapons: Technical Issues*, „Congressional Research Service”, 2013, <https://www.trackingterrorism.org/system/files/chat/N%20Korean%20Nuclear%20Weapons%20Tech%20Issues.pdf>.
- Rao P., *How North Korea was Armed*, https://idsa.in/system/files/issuebrief/IB_North-korea-arms.pdf.
- Su F., Saalman L., *China's Engagement of North Korea. Challenges and Opportunities for Europe*, <https://www.sipri.org/sites/default/files/China-engagement-North-Korea.pdf>.
- Szczudlik J., *Stanowisko Chin wobec kryzysu północnokoreańskiego*, „Polski Instytut Spraw Międzynarodowych” 2017, nr 118, https://www.pism.pl/files/?id_plik=23806.
- Szczudlik-Tatar J., *Zakończenie procesu zmiany władzy w Chinach*, „Polski Instytut Spraw Międzynarodowych” 2013, nr 29, https://www.pism.pl/files/?id_plik=13190.
- THAAD on the Korean Peninsula*, „Institute for Security & Development Policy”, <http://isdpeu.org/content/uploads/2016/11/THAAD-Background-Info-2016-11-15.pdf>.
- The North Korean Nuclear Challenge: Military Options and Issues for Congress*, „Congressional Research Service”, <https://fas.org/sgp/crs/nuke/R44994.pdf>.

Witryny internetowe:

<http://www.lan.ohchr.org>

<http://www.parkiet.com/>

<https://wpolityce.pl/>

<https://www.theatlantic.com/>

Nuclear giant or colossus with the clay feet? Selected problems of North Korea's nuclear programme

Summary

The nuclear tests carried out by Kim Dzong Un have raised fears, especially since the world powers are unable – and there is no indication that this would happen – to develop a common position on the peninsula's events. The great unknown is also whether the North Korean Dictator is only a great manipulator of public opinion, or rather the conducted tests are a prelude to a larger danger. Nevertheless, North Korea's nuclear power has become a serious problem on a global scale, and each of the great powers probably has its own plan of how to use this situation. The aim of the article was to attempt to analyze the nuclear potential of North Korea in the light of international policy and the actual possibilities of the regime.

Keywords: North Korea, regime, nuclear programme, international politics, nuclear crisis, conflict